

مطالبه‌گری بی ضابطه

رضا رئیس

روزنامه‌نگار و تحلیلگر سیاسی

تاریخ معاصر ایران را که مختصر تورق گذرایی برزید، یک نکته حاد و تکان دهنده در بزنگاه‌های حساس و تعیین کننده به چشم می آید و توی ذوق می زند. از ۲۸ مردادماه سال ۱۳۳۲ تا همین چند سال پیش در دولتی که تندبیر و امید خوانده می شد، در پیچ‌های تاریخی متعددی، شاهدیک نسبان و فراموشی مقطعی در حافظه تاریخی و کش جمعی خود بوده ایم که تبعات سخت و دردناکی را در پیامدش نصیب حال و احوال کشور و ملت کرده است. از ماجرای مرحوم مصدق گذر می کنم که شرحش را کم یا زیاد همگان می دانیم. جلوتر می آیم و به سال های دولت اصلاحات نظری می افکنیم. دولتی که به گواه همه آمار و شاخص‌ها در عرصه‌ها و سپهرهای مختلف اگر نگوئیم کارنامه درخشان داشت، لاقفل دستاوردهای قابل قبول داشت و توان آن را موفق‌ترین دولت تاریخ جمهوری اسلامی تا بدین لحظه خواند؛ اما چه شد که در انتخابات بعدی به یکبارگی این زنجیره قطع و دولتی با دیدگاه و عملکردی ۱۸۰ درجه متفاوت بر مدار قدرت قرار گرفت؟ مگر مردم با گوشت و پوست خود توفیقات و دستاوردهای دولت را حس نمی کردند؟ چگونه پس راهی متفاوت برگزیدند؟ پاسخ سهل و ساده و آسان است. در آن سال ها، شماری از نخبگان سیاسی و رسانه‌ای مدام بر تنور افزایش مطالبات و بالابری توقعات از دولت می دمیدند و کار به جایی رسید که در دولت دوم خاتمی پروژه «عبور از خاتمی» کلید خورد و نارضایتی در پیامد این افزایش بی قاعده مطالبه‌گری دو سال بعد در انتخابات منجر به آن نتیجه شد. به سراغ دولت دوم روحانی بیاییم. در انتخاباتی کم‌سابقه و شورانگیز با بالاترین درجه ارتقای سرمایه اجتماعی، دولت آغاز به کار کرد. فارغ از اینکه عملکردهای دولت وقت همسان با توقعات، دچار چه ایراداتی بود، در اندک فاصله‌ای موج انتقادات داخلی بالا گرفت و با آنکه تغییرات تکانه‌شدید و غیرمنتظره اقتصادی و اجتماعی از موسم انتخابات تا وقوع اعتراضات به‌وقوع نپیوسته بود، کشور به فرآیندی رهنمون شد که منجر به معضلات عدیده اقتصادی و اجتماعی و سیاسی در چند سال متوالی شد و در قهر انتخاباتی و گسست اجتماعی از جمله اعتراضات سال ۱۴۰۱ خود را نشان داد. اما چرا در دولت اصلاحات و دولت اعتدال که هر دو کارنامه قابل قبولی داشتند و از همه مهمتر با اندوخته گرانبهای سرمایه اجتماعی وثیق و پر دامنه آغاز به کار کرده بودند، در نهایت به این وضعیت ناخوشایند رسیدیم و سنسشن با شرایط فعلی چیست و چگونه می توان از بازتکرار آن جلوگیری کرد؟ همانگونه که در ابتدای مطلب بدان اشاره و تصریح رفت، متأسفانه ما عادت نداریم که به حافظه تاریخی خود رجوع کنیم

و از اشتباهات و ابتلائات پیامدی درس بگیریم و مرتکب باز تکرار آن نشویم؛ نکته‌ای که این روزها کمابیش در مورد دولت پزشکیان هم شاهد آن هستیم. از استقرار دولت (رای اعتماد به کابینه) بر مدار قدرت دو ماهی بیش نگذشته است؛ دولتی که به اذعان همگان میراث‌دار مشکلات فراوان است با بی سابقه‌ترین چالش‌های بیرونی در عرصه سیاست خارجی طی سده‌ها اخیر و پس از پایان جنگ هشت‌ساله روبه‌روست و عملاً در وضعیت شبه جنگی قرار دارد و به‌رغم آنکه از وفای ملی گفته و بدان پرداخته است، از تخریب و هجمه مخالفانش مصون نمانده و به هر بهانه‌ای در سبیل حملات قرار گرفته است.

حال با همه این اوصاف، آیا رواست که بدون هیچ مکث و تأمل و خوشبین‌ن‌داری دولت را بابت هر فعل و فعلی‌اش به صلابه بکشیم و با کوچکترین لغزش و اشتباه گفتاری یا اندک تکانه اقتصادی، مؤاخذه تمام عیار کنیم و از باس و ناامیدی و یا پشیمانی از رای به پزشکیان داد سخن دهیم؟ بله، همگان می دانیم که دولت و شخص پزشکیان وظیفه دارد که به اندک وعده‌های داده شده خود، جامه عمل پوشاند و در زمینه‌هایی چون رفع فیلترینگ، گشایش در مقولات فرهنگی و بر خوردهای قهری مثلاً در زمینه حجاب یا بهبود وضعیت معیشت طبقات فرودست یا ایجاد تغییرات در ساختار دولت و منادیان وضعیت موجود، گام بردارد که شماری از آنها نیز در کوتاه مدت قابل حصول است و در توان دولت نیز هست. قصور در چنین مواضعی البته پذیرفتنی نیست و نقد و گلایه و مطالبه پیرامون آن نیز حق بلامنازع همه شهروندان ایرانی فارغ از هر گزیننه و گزاره‌ای است و درست است که در هر برخی جاها همانند اظهارات وزیر ارتباطات در موضوع فیلترینگ یا در برخی انتصابات و ناهماهنگی در تیم اقتصادی و ضعف تیم اطلاع‌رسانی دولت، گلایه‌ها وارد و شایسته تأمل و دقت و بازنگری است؛ اما از حق نگذریم که ایجاد تغییرات پایدار و تاثیرگذار، نیازمند زمان بیشتری است. در مواردی نیز مانند تعامل و توافق چندقوه‌ای و وفای گرای است که شاید به مذاق حامیان دولت خوش نیاید و خود سبب‌ساز برخی گلایه‌ها باشد. در حوزه معیشت و اقتصاد که کار بسی سخت‌تر و زمان برتر نیز هست و برخی التهابات کنونی بازار هیچ ارتباطی با عملکردهای دولت فعلی ندارد و متغیر خارجی دارد. در حوزه فرهنگی نشانه‌های تغییر مواجهه و رویکرد تعاملی فراتر از تبلیغات تخریبی نیز البته پنهان است. به هر تقدیر، وضعیت من حیث‌المجموع آنگونه نیست که برخی ششپانان و بی طمأنینه از باس و ناامیدی و قطع امید از دولت و عدم هرگونه تغییر وضعیت بگویند و مدعی تکرار بی کم‌وکاست دولت قبل شوند. یا با انتصاب یک فرد و چند استاندار غیرهمسو با طیف خود، ده‌ها انتصاب مثبت و تغییرات ملموس در راستای وعده‌های دولت در به کارگیری زنان و اقوام و مذاهب در مناصب بی سابقه را ببینند و بگویند که دولت به تدریج همه شده است!

البته همه ما انتظارات و توقعات بختی از دولت داریم؛ اما آنگونه نشود که با افزایش بی ضابطه انتظارات و مطالبه‌گری ناموزون و نامنتظیب با واقعیات، دولت را در همین آغازین گام‌ها به ورطه بی پشتوانگی سوق دهیم و تجربیات تلخ گذشته را باز تکرار کنیم.

رقص کاغذپاره‌ها

درباره ضرورت دادخواهی علیه تحریم هوایی شورای اتحادیه اروپا

آرش ملکی

پژوهشگر دکتری حقوق بین‌الملل

«من همون روز اول گفتم که تحریم‌ها کاغذپاره است. واقعاً هم کاغذپاره است! شما الان در ایران بچرخید و ببینید کی اصلاً حساس هست به این ۱۴؟ این عبارات یکی از بدیهامانندنی ترین اظهارنظرهای سیاسی معجزه هزاره سوم است که به واسطه آثار گسترده تحریم‌های اقتصادی و غیراقتصادی بر زندگی روزمره شهروندان ایرانی تا زمان بقای این تحریم‌ها فراموش نخواهد شد. واقعیت آن است که در دو دهه اخیر، تحریم‌های متعدد و متفاوتی علیه ایران اعمال شده که از ممنوعیت‌های تجاری، پولی و مالی گرفته تا اقدامات تحدیدی در حوزه‌های انرژی، حمل و نقل و حتی همکاری‌های علمی و دانشگاهی را شامل می‌شوند. به بیان دیگر، پُرپیره نیست اگر سیاهه تحریم‌های ایران را به واسطه گسترندگی و عام‌الشمول بودن آنها مثنوی هفتاد من بدانیم. یکی از آخرین اقدامات تحریمی، ابتکار شورای اتحادیه اروپا علیه صنعت هوانوردی ایران است. به تاریخ ۱۴ اکتبر ۲۰۲۴، این نهاد اروپایی نام و مشخصات هفت شخص حقیقی و هفت شخص حقوقی ایرانی را با ادعای نقض آفرینی در حمله نظامی روسیه علیه اوکراین به فهرست تحریم‌های خود افزود.

به این ترتیب این اشخاص - از جمله سه شرکت هوانوردی بزرگ ایرانی شامل ایران ایر، ساها و ماهان-زین پس نمی‌توانند به قلمرو سرزمینی بیست و هفت دولت عضو این نهاد وارد شوند. در عین حال، اموال آنها در این کشورها توقیف شده و امکان بهره‌مند شدن از منابع مالی که توسط این کشورها تأمین شود را از دست می‌دهند. به این موارد می‌توان ممنوعیت دسترسی به فناوری‌های ارتباطی را هم اضافه کنیم. رویدادی که افزایش هزینه تردد به کشورهای اروپایی برای مردم عادی و نهاد‌های دولتی و خصوصی کمترین پیامد آن است، چنانچه هوایی‌ماهای متعلق به این سه شرکت در خاک دولت‌های نامبرده فرود بیابند بلافاصله توقیف خواهند شد. نکته‌ای مهم که حتی از سوی وزیر راه و شهرسازی هم مورد اشاره قرار گرفت. در یک نگاه کلی، ۲۲۷ شخص حقوقی و ۴۲ شخص حقیقی سیاهه تحریم‌های شورای اتحادیه اروپا علیه ایران را تشکیل

تیتریک

HEADLINE ONE

راه حل غیر غربی؟

موجب امتنان خواهد بود که سلام بنده و آرزوی بهترین‌ها را به آیت‌الله خامنه‌ای برسانید. ما مواضع سازنده ایشان را ارزشمند می‌دانیم. «پوتین خاطر نشان کرد: «توسعه زیر ساخت ریلی شمال به جنوب و ساخت نیر و گاه دوم و سوم بوشهر از برنامه‌های ماست و قراردادهای جدید را در زمینه مشارکت راهبردی دوجانبه امضا خواهیم کرد. موافقت‌نامه دوجانبه‌ای را در زمینه تأسیس مراکز فرهنگی و لغو روادید از سال گذشته در جهت تبادل گردشگران داشتیم.»

ملاقات با السیسی

رئیس جمهور کشورمان در جریان حضور در کازان، با عبدالفتاح السیسی، رئیس جمهور مصر نیز دیدار کرد. با توجه به نقش آفرینی محوری مصر در مسئله فلسطین، این دیدار ضمن تأکید طرفین بر گسترش روابط، بر مسئله جنگ نیز متمرکز بود. پزشکیان در این دیدار با اشاره به اینکه بنده با شعار و رویکرد ایجاد وفاقی و همدلی در داخل کشور و تقویت روابط دوستانه با دیگر کشورها موفق به جلب اعتماد مردم کشور شدم، تصریح کرد: جمهوری اسلامی ایران به‌هیچ‌وجه به دنبال جنگ و درگیری نیست. اگر رژیم صهیونیستی مرتکب خطایی شود، یقین بدانید که جمهوری اسلامی ایران پاسخ دردناکی به او خواهد داد. به طور طبیعی رژیم ممکن است به ایران آسیبی وارد کند، اما آسیبی که در پاسخ دریافت خواهد کرد، فراتر از تصور است. «رئیس جمهور مصر نیز در این دیدار با بیان اینکه عامل اصلی قدرت ما مسلمانان، اتحاد با یکدیگر است، افزود: مؤلفه‌های قدرت متعدد و متنوع هستند، اما مهمترین آنها اتحاد و انسجام ما با یکدیگر است. ما باید با همکاری یکدیگر کمک کنیم تا جنگ در غزه و لبنان پایان یابد و همچنین درگیری‌ها به دیگر نقاط منطقه سرایت نکنند. نه به‌عنوان یک عالم سیاسی، بلکه در وهله اول به‌عنوان یک مسلمان باور دارم که باید با تفاهم و گسترش دوستی امور خود را به پیش ببریم و از همین رو در تمام سال‌هایی که روابط ما دچار مشکل است، حتی یکبار علیه جمهوری اسلامی ایران موضعی اتخاذ نکرده‌ام. به‌نظم شما باید تلاش کنید تصویر نادرستی را که در ۴۰ سال گذشته از ایران در منطقه و جهان ارائه شده است، اصلاح کنید.»

بریکس می‌تواند به ایران کمک کند

بهرام امیراحمدیان، استاد دانشگاه، درباره جایگاه فعلی بریکس در معادلات جهانی به هم‌میهن گفت: بریکس به پیشنهاد بیشتر روسیه و چین، از کشورهایی تشکیل شد که می‌خواستند به نوعی یک‌جانبه‌گرایی آمریکایی را به چندجانبه‌گرایی تبدیل کنند. بعد از فروپاشی اتحاد شوروی و پایان جنگ سرد، جهان از یک ساختار دوقطبی عبور کرد و ساختار تک‌قطبی با محوریت آمریکا کم به‌طور کامل شکل نگرفت. سیستم دوقطبی هم امکان شکل‌گیری نداشت و روس‌ها به آن علاقه نداشتند چون در آن شرایط، مسکو نقش قطب دوم را بازی

ادامه از صفحه یک

و به جای یک صدا دو یا چند صدا به نام مدرسین حوزه شنیده می‌شود؟

واقعیت اما این است که از روحانیت شیعه یک صدا شنیده نمی‌شود و تکتور و تنوع از ویژگی‌های آن است و اگر دو صدا بیشتر در قالب نوع نگاه به مقوله سیاست شنیده می‌شود اکنون درون روحانیت سیاسی وفادار به ساختار هم یک صدا شنیده نمی‌شود یا اگر هم یک صدا اما طایق النعل بالنعل هم نیستند. تازه این در حالی است که به نوشته آقای زیدآبادی، شهید اسماعیل هنبه، رئیس دفتر سیاسی فقید حماس هم ۱۱ آبان سال گذشته به صراحت اعلام کرده بود «آماده مذاکره سیاسی برای راه‌حل دوکشوری با پایتختی قدس هستیم» و اگر مجمع محققین و مدرسین به خاطر این راه‌حل مستوجب سرزنش باشد باید پرسید در قبال آن موضع چه نظری دارند و چرا همان زمان بر او خرده نگرفتند؟ دو صدا البته محدود به راه‌حل برای بحران جاری در منطقه نیست. در همین روزهای اخیر شاهد واکنش آیت‌الله سیدمصطفی محقق داماد به سخنان آقای سیدمحمد مهدی میرباقری هم بودیم.

یک روحانی با مرتبه نزدیک به مرجعیت و منتسب به خاندان بنیان‌گذار حوزه علمیه قم که مورد احترام و وثوق طیف متنوعی از فقه‌ها و روحانیون و حقوق‌دانان است و شناخته‌شده‌ترین فقیه ایرانی در محافل مسیحی و خارج از کشور در بحث‌های حقوقی و الهیاتی که موضوع یک روحانی برخاسته از مکتب مرحوم مصباح یزدی را نیستند و در واقع برتافته است. جالب اینکه عنوان آقای میرباقری «رئیس فرهنگستان علوم اسلامی قم» است و در این جایگاه سخن می‌گوید و آقای محقق داماد نیز رئیس دپارتمان مطالعات اسلامی فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران است و اتفاقاً دومی رسمیت دارد و آکادمی قم را در چارچوب نهادهای متعددی باید دانست که در کنار حوزه‌های علمیه و باساختاری بین نظام آموزشی سنتی و مدرن یا گرفتند. یکی (میرباقری) از «طرح بزرگ خدا؛ جنگ مؤمنان با کافران»